

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 13 listopada 2018 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Własność intelektualna – Harmonizacja niektórych aspektów prawa autorskiego i praw pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym – Dyrektywa 2001/29 WE – Zakres stosowania – Artykuł 2 – Prawa do zwielokrotniania – Pojęcie „utworu” – Smak produktu spożywczego

W sprawie C-310/17

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (sąd apelacyjny w Arnhem-Leeuwarden, Niderlandy) postanowieniem z dnia 23 maja 2017 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 29 maja 2017 r., w postępowaniu:

Levola Hengelo BV

przeciwko

Smilde Foods BV,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, R. Silva de Lapuerta, wiceprezes, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev, M. Vilaras (sprawozdawca), E. Regan, T. von Danwitz i C. Toader, prezesi izb, A. Rosas, E. Juhász, M. Ilešić, M. Safjan, C.G. Fernlund, C. Vajda i S. Rodin, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Wathelet,

sekretarz: M. Ferreira, główny administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 4 czerwca 2018 r., rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Levola Hengelo BV przez S. Klosa, A. Ringnaldę i J.A.K. van den Berg, advocaten,
- w imieniu Smilde Foods BV przez T. Cohena Jehorama i S.T.M. Terpstre, advocaten,
- w imieniu rządu niderlandzkiego przez C.S. Schillemans, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu francuskiego przez D. Segoina i D. Colasa, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niderlandzki.

- w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez P. Gentilego, avvocato dello Stato,
- w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez G. Brown i Z. Lavery, działające w charakterze pełnomocników, wspierane przez N. Saundersa, barrister,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez J. Samnaddę i F. Wilmana, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 25 lipca 2018 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni pojęcia „utworu” w rozumieniu dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. 2001, L 167, s. 10).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu toczącego się między Levola Hengelo BV (zwaną dalej „spółką Levola”) a Smilde Foods BV (zwaną dalej „spółką Smilde”) w przedmiocie domniemanego naruszenia przez spółkę Smilde praw własności intelektualnej przysługujących spółce Levola względem smaku produktu spożywczego.

Ramy prawne

Prawo międzynarodowe

- 3 Artykuł 1 Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych (akt paryski z dnia 24 lipca 1971 r.), w brzmieniu po zmianie z dnia 28 września 1979 r. (zwanej dalej „konwencją berneńską”), brzmi następująco:

„Państwa, do których ma zastosowanie niniejsza konwencja, tworzą związek w celu ochrony praw autorów do ich dzieł literackich i artystycznych”.

- 4 Zgodnie z art. 2 ust. 1 i 2 konwencji berneńskiej:

„1. Określenie »dzieła literackie i artystyczne« obejmuje wszystkie dzieła literackie, naukowe i artystyczne, bez względu na sposób lub formę ich wyrażenia, takie jak książki, broszury i inne pisma; odczyty, przemówienia, kazania i inne dzieła tego rodzaju; dzieła dramatyczne lub dramatyczno-muzyczne; dzieła choreograficzne i pantomimy; dzieła muzyczne ze słowami lub bez słów; dzieła filmowe oraz zrównane z nimi dzieła wyrażane w podobny sposób jak film; dzieła rysunkowe, malarstwo, dzieła architektoniczne, rzeźby, dzieła rytownicze i litograficzne; dzieła fotograficzne oraz zrównane z nimi dzieła wyrażane w podobny sposób jak fotografia; dzieła sztuki użytkowej, ilustracje, mapy geograficzne, plany, szkice i dzieła plastyczne dotyczące geografii, topografii, architektury lub innych nauk.

2. Zastrzega się jednak, że ustawodawstwo państw należących do związku może przewidywać, iż dzieła literackie i artystyczne bądź jedna lub kilka ich kategorii korzystają z ochrony tylko w wypadku, gdy zostały utrwalone w pewnej materialnej formie”.

- 5 Zgodnie z art. 9 ust. 1 konwencji berneńskiej autorzy dzieł literackich i artystycznych chronionych przez tę konwencję korzystają z wyłącznego prawa udzielania zezwolenia na reprodukcję tych dzieł, bez względu na sposób i formę, w których miałyby ona nastąpić.
- 6 Zgodnie z art. 9 Porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej, zawartego w załączniku 1C do Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu (WTO), podpisanego w Marrakeszu w dniu 15 kwietnia 1994 r. i zatwierdzonego decyzją Rady 94/800/WE z dnia 22 grudnia 1994 r. dotyczącą zawarcia w imieniu Wspólnoty Europejskiej w dziedzinach wchodzących w zakres jej kompetencji, porozumień, będących wynikiem negocjacji wielostronnych w ramach Rundy Urugwajskiej (1986–1994) (Dz.U. 1994, L 336, s. 1):
- „1. Członkowie zastosują się do artykułów 1–21 [konwencji berneńskiej] oraz załącznika do niej. [...]
2. Ochrona w zakresie praw autorskich dotyczy wyłącznie sposobu wyrażania, a nie idei, procedur, metod działania lub koncepcji matematycznych”.
- 7 Światowa Organizacja Własności Intelektualnej (WIPO) przyjęła w dniu 20 grudnia 1996 r. w Genewie traktat WIPO o prawie autorskim (zwany dalej „traktatem WIPO o prawie autorskim”), który wszedł w życie 6 marca 2002 r. Traktat ten został zatwierdzony w imieniu Wspólnoty Europejskiej mocą decyzji Rady 2000/278/WE z dnia 16 marca 2000 r. (Dz.U. 2000, L 89, s. 6). Zgodnie z art. 1 ust. 4 wspomnianego traktatu:
- „Umawiające się strony zastosują się do artykułów 1 do 21 oraz załącznika do konwencji berneńskiej”.
- 8 Artykuł 2 tego traktatu stanowi:
- „Ochrona prawa autorskiego obejmuje sposób wyrażenia, a nie idee, procedury, metody działania czy też pojęcia matematyczne jako takie”.

Prawo Unii

Dyrektywa 2001/29

- 9 Artykuły 1–4 dyrektywy 2001/29 zawierają następujące postanowienia:

„Artykuł 1

Zakres

1. Niniejsza dyrektywa dotyczy ochrony prawnej praw autorskich i pokrewnych w ramach rynku wewnętrznego, ze szczególnym uwzględnieniem społeczeństwa informacyjnego.
2. Poza przypadkami wymienionymi w art. 11 niniejsza dyrektywa pozostawia niezmiennione przepisy [prawa Unii] i w żaden sposób nie narusza tych przepisów dotyczących:
 - a) ochrony prawnej programów komputerowych;
 - b) prawa najmu, prawa użyczenia i niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w dziedzinie własności intelektualnej;
 - c) praw autorskich i pokrewnych stosowanych do nadawania programów drogą satelitarną i retransmisji kablowej;

- d) czasu trwania ochrony praw autorskich i niektórych praw pokrewnych;
- e) ochrony prawnej baz danych.

Artykuł 2

Prawo do zwielokrotniania utworu

Państwa członkowskie przewidują wyłączne prawo do zezwalania lub zabraniań bezpośredniego lub pośredniego, tymczasowego lub stałego zwielokrotniania utworu, przy wykorzystaniu wszelkich środków i w jakiegokolwiek formie, w całości lub częściowo:

- a) dla autorów – w odniesieniu do ich utworów;

[...]

Artykuł 3

Prawo do publicznego udostępniania utworów i prawo podawania do publicznej wiadomości innych przedmiotów objętych ochroną

1. Państwa członkowskie powinny zapewnić autorom wyłączne prawo do zezwalania lub zabraniań na jakiegokolwiek publiczne udostępnianie ich utworów, drogą przewodową lub bezprzewodową, włączając podawanie do publicznej wiadomości ich utworów w taki sposób, że osoby postronne mają do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie.

[...]

Artykuł 4

Prawo do rozpowszechniania

1. Państwa członkowskie powinny przewidzieć dla autorów wyłączne prawo do zezwalania lub zabraniań jakiegokolwiek formy publicznego rozpowszechniania oryginału swoich utworów lub ich kopii w drodze sprzedaży lub w inny sposób.

[...]”.

- 10 Artykuł 5 dyrektywy 2001/29 określa szereg wyjątków i ograniczeń w odniesieniu do praw wyłącznych przyznanych autorom względem ich utworów przez art. 2–4 tej dyrektywy.

Regulamin postępowania przed Trybunałem

- 11 Artykuł 94 regulaminu postępowania przed Trybunałem przewiduje:

„Poza sformułowaniem pytań skierowanych do Trybunału wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zawiera:

- a) zwięzłe omówienie przedmiotu sporu oraz istotnych okoliczności faktycznych sprawy, jakie ustalił sąd odsyłający, lub co najmniej wskazanie okoliczności faktycznych, na jakich oparte są pytania;
- b) treść przepisów krajowych mogących mieć zastosowanie w sprawie oraz, w stosownym przypadku, wskazanie istotnego dla sprawy orzecznictwa sądów krajowych;

- c) omówienie powodów, dla których sąd odsyłający rozpatruje kwestię wykładni lub ważności określonych przepisów prawa Unii Europejskiej, jak również związku, jaki dostrzega on między tymi przepisami a uregulowaniami krajowymi, które znajdują zastosowanie w postępowaniu głównym”.

Prawo niderlandzkie

- 12 Artykuł 1 Auteurswet (ustawy o prawie autorskim) stanowi:

„Twórcy utworu literackiego, naukowego lub artystycznego lub jego następcom prawnym przysługuje – z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych przez tę ustawę – wyłączne prawo rozpowszechniania i zwielokrotniania utworu”.

- 13 Artykuł 10 ust. 1 ustawy o prawie autorskim brzmi następująco:

„W rozumieniu niniejszej ustawy utworami literackimi, naukowymi lub artystycznymi są:

- 1) książki, broszury, gazety, czasopisma oraz wszystkie inne utwory pisane;
- 2) dzieła dramatyczne lub dramatyczno-muzyczne;
- 3) odczyty i przemówienia;
- 4) dzieła choreograficzne i pantomimy;
- 5) dzieła muzyczne ze słowami lub bez słów;
- 6) dzieła rysunkowe, malarstwo, dzieła architektoniczne, rzeźby, dzieła rytownicze i litograficzne oraz zrównane z nimi dzieła wyrażane w podobny sposób;
- 7) mapy geograficzne;
- 8) plany, szkice i dzieła plastyczne dotyczące architektury, geografii, topografii lub innych nauk;
- 9) dzieła fotograficzne;
- 10) dzieła filmowe;
- 11) dzieła sztuki użytkowej i wzory przemysłowe;
- 12) programy komputerowe i materiały przygotowawcze

oraz ogólnie wszystkie dzieła literackie, naukowe i artystyczne, bez względu na sposób lub formę ich wyrażenia”.

Okoliczności faktyczne i pytanie prejudycjalne

- 14 „Heksenkaas” lub „Heks’nkaas” (zwany dalej „Heksenkaas”) jest serem do smarowania z dodatkiem śmietany i ziół, stworzonym przez holenderskiego handlarza warzywami i świeżymi produktami w 2007 r. Umową zawartą w 2011 r. i w zamian za wynagrodzenie powiązane z wynikami sprzedaży twórca przeniósł swoje prawa własności intelektualnej dotyczące tego produktu na spółkę Levola.

- 15 W dniu 10 lipca 2012 r. na metodę produkcji „Heksenkaas” został udzielony patent.
- 16 Od stycznia 2014 r. spółka Smilde wytwarza produkt pod nazwą „Witte Wievenkaas” dla sieci supermarketów w Niderlandach.
- 17 Spółka Levola pozwała spółkę Smilde przed Rechtbank Gelderland (sąd rejonowy w Geldrii, Niderlandy), ponieważ uznała, że wytwarzanie i sprzedaż tego produktu narusza przysługujące jej prawa autorskie do „smaku” Heksenkaas.
- 18 Wskazawszy, że z jej punktu widzenia prawa autorskie do smaku wiążą się z „całościowym wrażeniem wywieranym przez spożycie danego produktu spożywczego na narządach smaku, w tym z odczuciem w ustach postrzeganym przez zmysłu dotyku”, spółka Levola wniosła do Rechtbank Gelderland (sądu rejonowego w Geldrii) o stwierdzenie, po pierwsze, że smak Heksenkaas stanowi własną twórczość intelektualną jego producenta i korzysta w związku z tym z ochrony na podstawie prawa autorskiego jako utwór w rozumieniu art. 1 ustawy o prawie autorskim, a po drugie, że smak produktu wytwarzanego przez spółkę Smilde stanowi zwielokrotnienie tego utworu. Ponadto wystąpiła ona również do tego sądu o nakazanie spółce Smilde zaprzestania i orzeczenie zakazu dalszego naruszania jej praw autorskich, w szczególności poprzez zaprzestanie produkcji, sprzedaży, zakupu i innej komercjalizacji produktu o nazwie „Witte Wievenkaas”.
- 19 Wyrokiem z dnia 10 czerwca 2015 r. Rechtbank Gelderland (sąd rejonowy w Geldrii) orzekł, że bez konieczności orzekania w kwestii, czy smak Heksenkaas może być chroniony na podstawie prawa autorskiego, żądania spółki Levola powinny w każdym razie zostać oddalone, ponieważ nie wskazała ona, jakie elementy lub połączenia elementów smaku Heksenkaas nadają mu właściwy oryginalny charakter i znamiona indywidualności.
- 20 Spółka Levola wniosła od tego wyroku apelację do sądu odsyłającego.
- 21 Sąd odsyłający uważa, że istota sporu w postępowaniu głównym dotyczy kwestii, czy smak produktu spożywczego może być chroniony na podstawie prawa autorskiego. Dodaje on, iż strony w postępowaniu głównym zajmują w tym zakresie skrajnie rozbieżne stanowiska.
- 22 Zdaniem spółki Levola smak produktu spożywczego może być kwalifikowany jako chroniony prawem autorskim utwór literacki, naukowy lub artystyczny. Spółka Levola opiera się, w drodze analogii, w szczególności na wyroku Hoge Raad der Nederlanden (sądu najwyższego Niderlandów) z dnia 16 czerwca 2006 r. w sprawie Lancôme (NL:HR:2006:AU8940), w którym sąd ten uznał co do zasady możliwość przyznania kompozycji zapachowej perfum ochrony prawnoautorskiej.
- 23 Natomiast zdaniem spółki Smilde prawnoautorska ochrona smaku nie jest przewidziana w systemie prawa autorskiego, ponieważ dotyczy on wyłącznie utworów wizualnych i dźwiękowych. Ponadto nietrwałość produktu spożywczego i subiektywne postrzeganie smakowe uniemożliwiają zakwalifikowanie smaku produktu spożywczego jako utworu chronionego prawem autorskim. Co więcej, przysługujące autorowi prawa wyłączne do utworu własności intelektualnej i ograniczenia, jakim podlegają te prawa, byłyby w praktyce niemożliwe do zastosowania w odniesieniu do smaku.
- 24 Sąd odsyłający zauważa, że Cour de cassation (sąd kasacyjny, Francja), w szczególności w orzeczeniu z dnia 10 grudnia 2013 r. (FR:CCASS:2013:CO01205), kategorycznie odrzucił możliwość objęcia zapachu ochroną na podstawie prawa autorskiego. Orzecznictwo krajowych sądów najwyższych w Unii Europejskiej jest zatem niespójne w odniesieniu do kwestii – analogicznej do zagadnienia rozpatrywanego w sprawie w postępowaniu głównym – ochrony zapachu na podstawie prawa autorskiego.

25 W tych okolicznościach Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (sąd apelacyjny w Arnhem-Leeuwarden, Niderlandy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) a) Czy prawo Unii stoi na przeszkodzie temu, by smak produktu spożywczego – jako własna twórczość intelektualna autora – mógł stanowić przedmiot ochrony przyznawanej na podstawie prawa autorskiego? W szczególności:
 - b) Czy na przeszkodzie przyznaniu ochrony na podstawie prawa autorskiego stoi fakt, iż określenie »dzieła literackie i artystyczne« zawarte w art. 2 ust. 1 konwencji berneńskiej, która wiąże wszystkie państwa członkowskie Unii, obejmuje co prawda »wszystkie dzieła literackie, naukowe i artystyczne, bez względu na sposób lub formę ich wyrażenia«, jednak wskazane w tym postanowieniu przykłady dotyczą jedynie utworów wizualnych lub dźwiękowych?
 - c) Czy (potencjalna) nietrwałość produktu spożywczego lub subiektywny charakter doznania smakowego stoją na przeszkodzie uznaniu smaku produktu spożywczego za utwór objęty ochroną prawnoautorską?
 - d) Czy system praw wyłącznych i ograniczeń taki jak system określony w art. 2–5 dyrektywy [2001/29] sprzeciwia się udzieleniu smakowi produktu spożywczego ochrony na podstawie prawa autorskiego?
- 2) Jeśli odpowiedź na pytanie pierwsze lit. a) jest negatywna:
 - a) Jakie warunki muszą zostać spełnione, aby smak produktu spożywczego mógł stanowić przedmiot ochrony prawa autorskiego?
 - b) Czy prawnoautorska ochrona smaku produktu spożywczego dotyczy wyłącznie smaku, czy (również) receptury produktu spożywczego?
 - c) Co musi wykazać strona podnosząca w postępowaniu w przedmiocie naruszenia jej praw, że jest twórcą smaku produktu spożywczego objętego ochroną na podstawie prawa autorskiego? Czy wystarczy, by strona ta przedstawiła w ramach postępowania rzeczony produkt sądowi krajowemu, tak by mógł on – za pośrednictwem zmysłów węchu i smaku – sformułować swój własny osąd w kwestii, czy dany smak produktu spożywczego spełnia wymogi objęcia ochroną prawnoautorską? Czy też strona powodowa musi (również) przedstawić opis kreatywnych wyborów, których dokonała w kontekście kompozycji smaku, lub recepturę, które pozwalają na uznanie smaku za własną twórczość intelektualną twórcy?
 - d) W jaki sposób na etapie postępowania w przedmiocie naruszenia praw sąd krajowy ma stwierdzić, czy smak produktu spożywczego strony pozwanej jest zbliżony w tak dużym stopniu do smaku produktu spożywczego strony powodowej, że zachodzi naruszenie praw autorskich? Czy w ramach rzeczony oceny ma (również) znaczenie, że całościowe wrażenie wywierane przez te dwa smaki jest bardzo zbliżone?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie dopuszczalności

- 26 Spółka Smilde podnosi, że niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest niedopuszczalny, ponieważ w każdym wypadku pozew w postępowaniu głównym podlega oddaleniu. Jej zdaniem spółka Levola nie wskazała bowiem elementów Heksenkaas, które nadawałyby mu charakter własnej twórczości intelektualnej jego twórcy.
- 27 W tym względzie należy przypomnieć, że wyłącznie do sądów krajowych, przed którymi toczy się spór i które wobec tego muszą przyjąć na siebie odpowiedzialność za mające zapaść orzeczenie, należy ocena, w świetle konkretnych okoliczności każdej sprawy, zarówno niezbędnego charakteru orzeczenia prejudycjalnego do wydania wyroku, jak i znaczenia dla sprawy pytań skierowanych do Trybunału.

W konsekwencji, jeśli przedstawione pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia (wyroki: z dnia 10 marca 2009 r., Hartlauer, C-169/07, EU:C:2009:141, pkt 24; z dnia 1 lipca 2010 r., Sbarigia, C-393/08, EU:C:2010:388, pkt 19).

- 28 Z utrwalonego orzecznictwa wynika bowiem, że pytania dotyczące wykładni prawa Unii, z którymi zwrócił się sąd krajowy w ramach stanu faktycznego i prawnego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny i którego prawidłowość nie podlega ocenie przez Trybunał, korzystają z domniemania pozostawania w związku ze sprawą. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w przedmiocie złożonego przez sąd krajowy wniosku jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wniesiono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na przedłożone mu pytania (wyroki: z dnia 24 czerwca 2008 r., Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 21 maja 2015 r., Verder LabTec, C-657/13, EU:C:2015:331, pkt 29).
- 29 Otóż w świetle informacji przedstawionych przez sąd odsyłający nie można stwierdzić, że postawione pytania nie wykazują związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym lub że poruszają one problem natury hipotetycznej. Sam fakt, że sąd pierwszej instancji, którego orzeczenie zostało zaskarżone przed sądem odsyłającym, uznał, w odróżnieniu od tego ostatniego sądu, że był w stanie rozstrzygnąć zawisły przed nim spór bez rozpoznania kwestii wstępnej dotyczącej tego, czy smak produktu spożywczego może zostać objęty ochroną prawa autorskiego, nie może prowadzić do odmiennego wniosku.
- 30 Ponadto należy stwierdzić, że sąd odsyłający przedstawił Trybunałowi, zgodnie z art. 94 regulaminu postępowania, okoliczności dotyczące stanu faktycznego i prawnego, konieczne do udzielenia odpowiedzi na zadane pytania.
- 31 W tych okolicznościach przedstawione pytania są dopuszczalne.

W przedmiocie pytania pierwszego

- 32 Poprzez swoje pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy dyrektywę 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie temu, by smak produktu spożywczego był objęty ochroną prawa autorskiego na podstawie tej dyrektywy, oraz temu, by ustawodawstwo krajowe było interpretowane w taki sposób, że przyznaje ono ochronę prawnoautorską takiemu smakowi.
- 33 W tym względzie dyrektywa 2001/29 stanowi w swych art. 2–4, że państwa członkowskie przewidują zespół praw wyłącznych dotyczących w przypadku autorów ich „utworów”, a także ustanawia w swym art. 5 szereg wyjątków i ograniczeń w odniesieniu do tych praw. Wspomniana dyrektywa nie zawiera żadnego wyraźnego odesłania do prawa państw członkowskich w celu określenia znaczenia i zakresu pojęcia „utworu”. W rezultacie i ze względu na wymogi zarówno jednolitego stosowania prawa Unii, jak i zasady równości, pojęciu temu należy zasadniczo nadać w całej Unii autonomiczną i jednolitą wykładnię (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 lipca 2009 r., Infopaq International, C-5/08, EU:C:2009:465, pkt 27, 28; z dnia 3 września 2014, Deckmyn i Vrijheidsfonds, C-201/13, EU:C:2014:2132, pkt 14, 15).
- 34 Wynika stąd, że smak produktu spożywczego może być chroniony prawem autorskim na podstawie dyrektywy 2001/29 tylko wówczas, gdy taki smak może zostać zakwalifikowany jako „utwór” w rozumieniu tej dyrektywy (zob. analogicznie wyrok z dnia 16 lipca 2009 r., Infopaq International, C-5/08, EU:C:2009:465, pkt 29 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 35 W tym względzie, aby dany przedmiot mógł zostać zakwalifikowany jako „utwór” w rozumieniu dyrektywy 2001/29, musi on spełnić dwie przesłanki mające charakter kumulatywny.
- 36 Po pierwsze, dany przedmiot musi być oryginalny w tym znaczeniu, że stanowi on własną twórczość intelektualną swego autora (wyrok z dnia 4 października 2011 r., *Football Association Premier League i in.*, C-403/08 i C-429/08, EU:C:2011:631, pkt 97 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 37 Po drugie, kwalifikacja jako „utworu” w rozumieniu dyrektywy 2001/29 jest zastrzeżona dla elementów stanowiących wyraz takiej twórczości intelektualnej (zob. podobnie wyroki: z dnia 16 lipca 2009 r., *Infopaq International*, C-5/08, EU:C:2009:465, pkt 39; z dnia 4 października 2011 r., *Football Association Premier League i in.*, C-403/08 i C-429/08, EU:C:2011:631, pkt 159).
- 38 W tym względzie należy przypomnieć, że Unia, choć nie jest stroną konwencji berneńskiej, jest mimo to zobowiązana – na mocy art. 1 ust. 4 traktatu WIPO o prawie autorskim, którego jest stroną i którego wdrożenie ma na celu dyrektywa 2001/29 – podporządkować się art. 1–21 konwencji berneńskiej (zob. podobnie wyroki: z dnia 9 lutego 2012 r., *Luksan*, C-277/10, EU:C:2012:65, pkt 59 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 26 kwietnia 2012 r., *DR i TV2 Danmark*, C-510/10, EU:C:2012:244, pkt 29).
- 39 Zgodnie zaś z art. 2 ust. 1 konwencji berneńskiej dzieła literackie i artystyczne obejmują wszystkie dzieła literackie, naukowe i artystyczne, bez względu na sposób lub formę ich wyrażenia. Co więcej, zgodnie z art. 2 traktatu WIPO o prawie autorskim i z art. 9 ust. 2 przywołanego w pkt 6 niniejszego wyroku porozumienia w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej, które także stanowi część porządku prawnego Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 15 marca 2012 r., *SCF*, C-135/10, EU:C:2012:140, pkt 39, 40), to właśnie sposób wyrażenia, a nie idee, procedury, metody działania czy też koncepcje matematyczne jako takie mogą stanowić przedmiot ochrony na podstawie prawa autorskiego (zob. podobnie wyrok z dnia 2 maja 2012 r., *SAS Institute*, C-406/10, EU:C:2012:259, pkt 33).
- 40 W związku z powyższym pojęcie „utworu”, do którego odnosi się dyrektywa 2001/29, wiąże się bezwzględnie ze sposobem wyrażenia przedmiotu ochrony prawnoautorskiej, który czyni ten przedmiot możliwym do zidentyfikowania z wystarczającym stopniem precyzji i obiektywności, nawet jeżeli ów sposób wyrażenia nie zawsze jest trwały.
- 41 Po pierwsze bowiem, organy odpowiedzialne za zapewnienie ochrony praw wyłącznych nierozdzielnie związanych z prawem autorskim powinny móc rozpoznać w sposób jasny i precyzyjny chronione w ten sposób przedmioty. Powyższe odnosi się także do jednostek, a w szczególności do przedsiębiorców, którzy powinni móc określić w sposób jasny i precyzyjny chronione przedmioty osób trzecich, w szczególności ich konkurentów. Po drugie, konieczność wykluczenia wszelkich elementów subiektywności, które nie służą pewności prawnej, w procesie identyfikacji przedmiotu objętego ochroną wymaga, by sposób wyrażenia takiego przedmiotu był precyzyjny i obiektywny.
- 42 Tymczasem w przypadku smaku produktu spożywczego nie można mówić o możliwości dokonania precyzyjnej i obiektywnej identyfikacji. W odróżnieniu bowiem, na przykład, od utworu literackiego, graficznego, kinematograficznego czy muzycznego, który jest wyrażony w sposób precyzyjny i obiektywny, zidentyfikowanie smaku produktu spożywczego opiera się zasadniczo na doznaniach i odczuciach smakowych, które są subiektywne i zmienne, ponieważ zależą między innymi od czynników związanych z osobą, która smakuje dany produkt, takich jak jej wiek, preferencje i nawyki żywieniowe, a także od miejsca lub okoliczności, w jakich następuje degustacja tego produktu.
- 43 Co więcej, na obecnym etapie rozwoju nauki precyzyjne i obiektywne zidentyfikowanie smaku produktu spożywczego, które pozwala na odróżnienie go od smaku innych produktów tego rodzaju, nie jest możliwe za pomocą środków technicznych.

- 44 Na podstawie ogółu powyższych rozważań należy zatem stwierdzić, że smak produktu spożywczego nie może zostać zakwalifikowany jako „utwór” w rozumieniu dyrektywy 2001/29.
- 45 Z uwagi na przypomniany w pkt 33 niniejszego wyroku wymóg dokonania jednolitej wykładni pojęcia „utworu” w Unii należy także stwierdzić, że dyrektywa 2001/29 stoi na przeszkodzie temu, by ustawodawstwo krajowe było interpretowane w taki sposób, że przyznaje ono smakowi produktu spożywczego ochronę przewidzianą prawem autorskim.
- 46 W konsekwencji odpowiedź na pytanie pierwsze winna brzmieć: dyrektywę 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie temu, by smak produktu spożywczego był objęty ochroną prawa autorskiego na podstawie tej dyrektywy, oraz temu, by ustawodawstwo krajowe było interpretowane w taki sposób, że przyznaje ono ochronę prawnoautorską takiemu smakowi.

W przedmiocie pytania drugiego

- 47 W związku z odpowiedzią udzieloną na pytanie pierwsze nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie drugie.

W przedmiocie kosztów

- 48 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

Dyrektywę 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie temu, by smak produktu spożywczego był objęty ochroną prawa autorskiego na podstawie tej dyrektywy, oraz temu, by ustawodawstwo krajowe było interpretowane w taki sposób, że przyznaje ono ochronę prawnoautorską takiemu smakowi.

Podpisy